

ZOONOTİK HASTALIKLARDA TEK SAğLIK YAKLAŞIMI VE ÖNEMİ

KUDUZ ÖRNEęİ

Dr. Ebru AYDIN
Zoonotik ve Vektörel Hastalıklar Daire Başkanı

Zoonotik hastalıklarla mücadelede başarı tek sağlık yaklaşımı ile mümkündür.

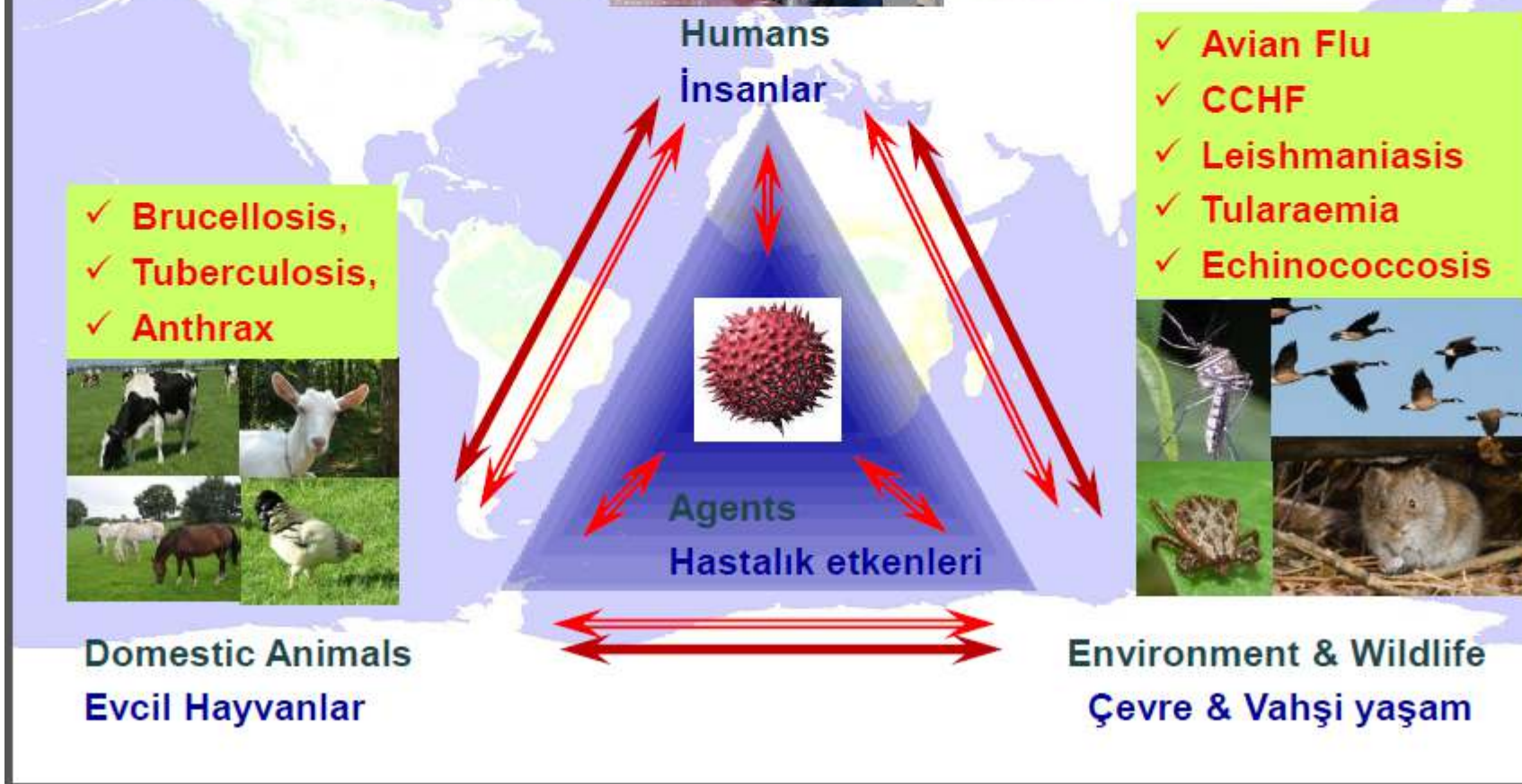
Tek Sağlık Yaklaşımı yerel, ulusal ve evrensel anlamda insanların, hayvanların ve çevrenin tam sağlığa ulaştırılması için farklı disiplinlerin birlikte çalışması ve işbirliğini ifade eder.

- Nüfus artışı sonucu artan ihtiyaçlar,
- Şehirleşmenin getirdiği sorunlar,
- Hayvansal kaynaklı gıdalara olan ihtiyacın giderek artması ve bunların getirdiği sorunlar,
- Uluslararası ulaşımın kolaylığı,
- Teknoloji ve endüstriyel gelişmenin getirdiği sonuçlar,
- İnsan ve hayvanların mikrobiyal direnç ve adaptasyonlarının değişmesi,
- İklim değişiklikleri ve bunun getirdiği olumsuzluklar,
- Ekosistem ve yaban hayata olan insan müdahalesi gibi sorunlar tek sağlık yaklaşımı ihtiyacının doğmasına sebep olmaktadır.

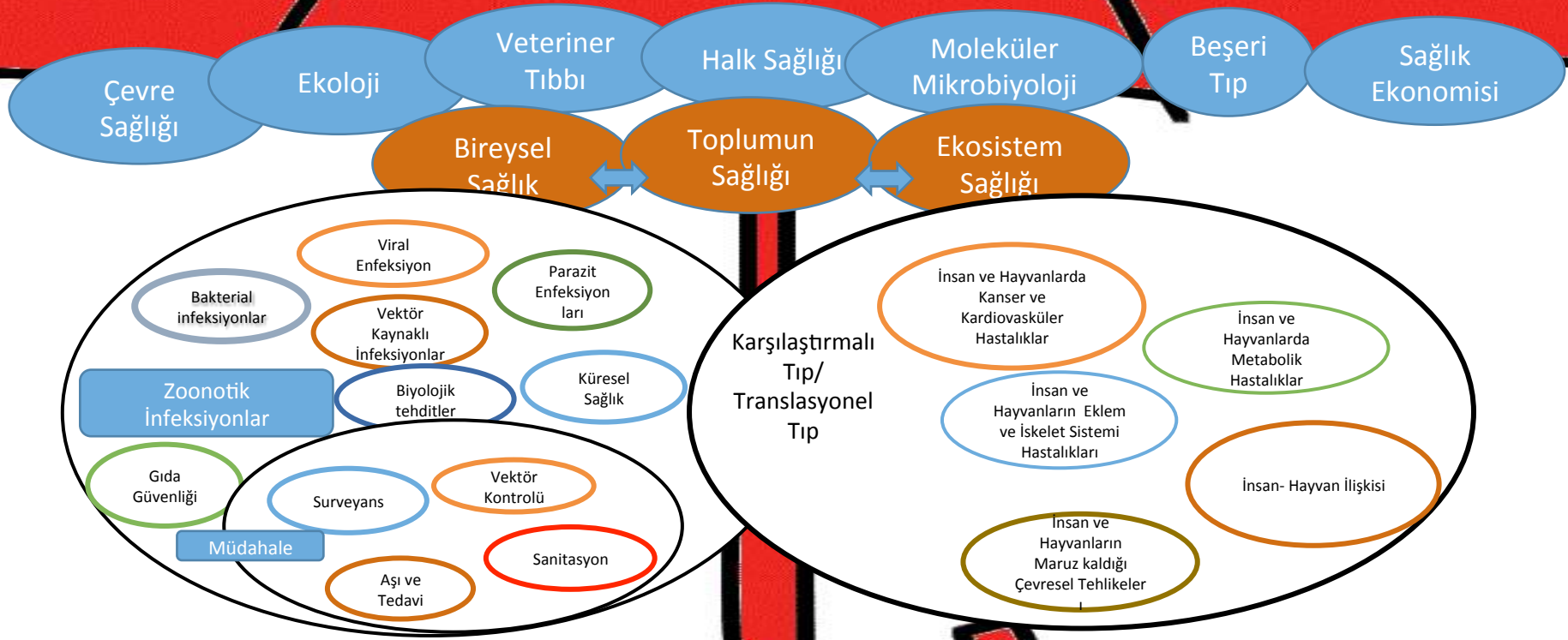

TEHDİTLER

Tek Sağlık

Dünya Tek Sağlık Günü, 3 Kasım

Tek sağlık yaklaşımını tüm dünyaya anlatmak, farkındalık oluşturmak amacıyla her yıl 3 Kasım “Tek Sağlık Günü “ olarak anılmaktadır.

Tek sağlık yaklaşımının etkinliği, özellikle veteriner hizmetleri ve halk sağlığı hizmetleri olmak üzere sosyal bilim, çevre ve yaban hayatı ile ilgilenen kurumlar arasında daha fazla sektörel denge kurulması ile sağlanacaktır.

Kurumumuzun Tek Sağlık yaklaşımı

- Zoonotik ve vektörel hastalıkların önlenmesini,
- Bu hastalıkların sürveyansının ve epidemiyolojik çalışmalarının yapılmasını,
- Hastalıkların görülmesi halinde durumun araştırılmasını ve ihtiyaç duyulan teşhis ve tedavi hizmetlerinin karşılanmasını,
- İlgili kurum ve kuruluşlarla sürekli bir işbirliğini sağlayarak yeni vakaların, salgınların ortaya çıkmasının önlenmesini amaçlamaktadır.

Türkiye Zoonoz Milli Komitesi Tarihçesi

- 25.10.1990 tarihinde Komitenin kurulması karara bağlanmış, komitenin sekretaryası, başkanlığı ve görevleri gibi konularda da kararlar alınmıştır.
- 11.11.1991 tarihinde Zoonoz Milli Komitesi Protokolü, dönemin Sağlık Bakanı ve Tarım Bakanı tarafından imzalanarak basın aracılığı ile kamuoyuna duyurulmuştur.
- Bu dönemde Milli Komite 2 yılda bir sekretaryası değişerek ara ara toplantılar yapmıştır.
- 1998 yılına kadar pasif durumda olan ara ara toplanan Komiteye işlerlik kazandırmak amacı ile “**Kuduz Hastalığı Mücadele Programı**” oluşturulmuştur.
- 2006 yılında Zoonoz Milli Komitesi Protokolü yeniden düzenlenmiş ve Bakanımız Recep Akdağ ve Tarım Bakanımız M.Mehdi Eker tarafından imzalanarak **06.11.2006** tarihinde yürürlüğe girmiştir.
- Zoonoz Milli Komitesi, halen sekretaryası 2 yılda bir değişerek hemen her yıl toplanmaktadır ancak daha da güçlendirilebilmesi için adının ve yetkilerinin değiştirilerek Tek Sağlık Konsepti Protokolü oluşturulması kararlaştırılmıştır.

Çok Paydaşlı Sağlık Sorumluluğunu Geliştirme Programı

- Sağlıklı bireyler ve toplum için Sağlık Bakanlığı yanında tüm diğer sektörlerin rollerini ve görevlerini ortaya koymak üzere, Akademisyenler ile Bakanlığımız ve ilgili kurum/kuruluşlardan 1200 temsilcinin katılımı ile "Çok Paydaşlı Sağlık Sorumluluğunu Geliştirme Programı" oluşturulmuş ve Eylem Planı hazırlanmıştır.
- Ön çalışmaları 2009 yılı Ağustos ayında başlayan, 2011 yılı Mart ayından itibaren sağlık ve sağlık sektörü dışındaki diğer sektör temsilcilerinin davet edilmesiyle oluşturulan çalıştaylarla hazırlanan program iki bölümden oluşmaktadır.

Bölüm 1: Sağlığın Korunması ve Geliştirilmesine Çok Paydaşlı Yaklaşım

Bölüm 2: Tedavi ve Rehabilitasyon Edici Sağlık Hizmetlerinde Çok Paydaşlı Yaklaşım

- Dünya Sağlık Örgütü de 2020 ilkelerinde tüm ülkelere çok sektörlü sağlık sorumluluğunu geliştirmeyi önermektedir.
- Programın uygulamaya geçirilmesi amacıyla hazırlanan Başbakanlık Genelgesi 23.12.2014 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

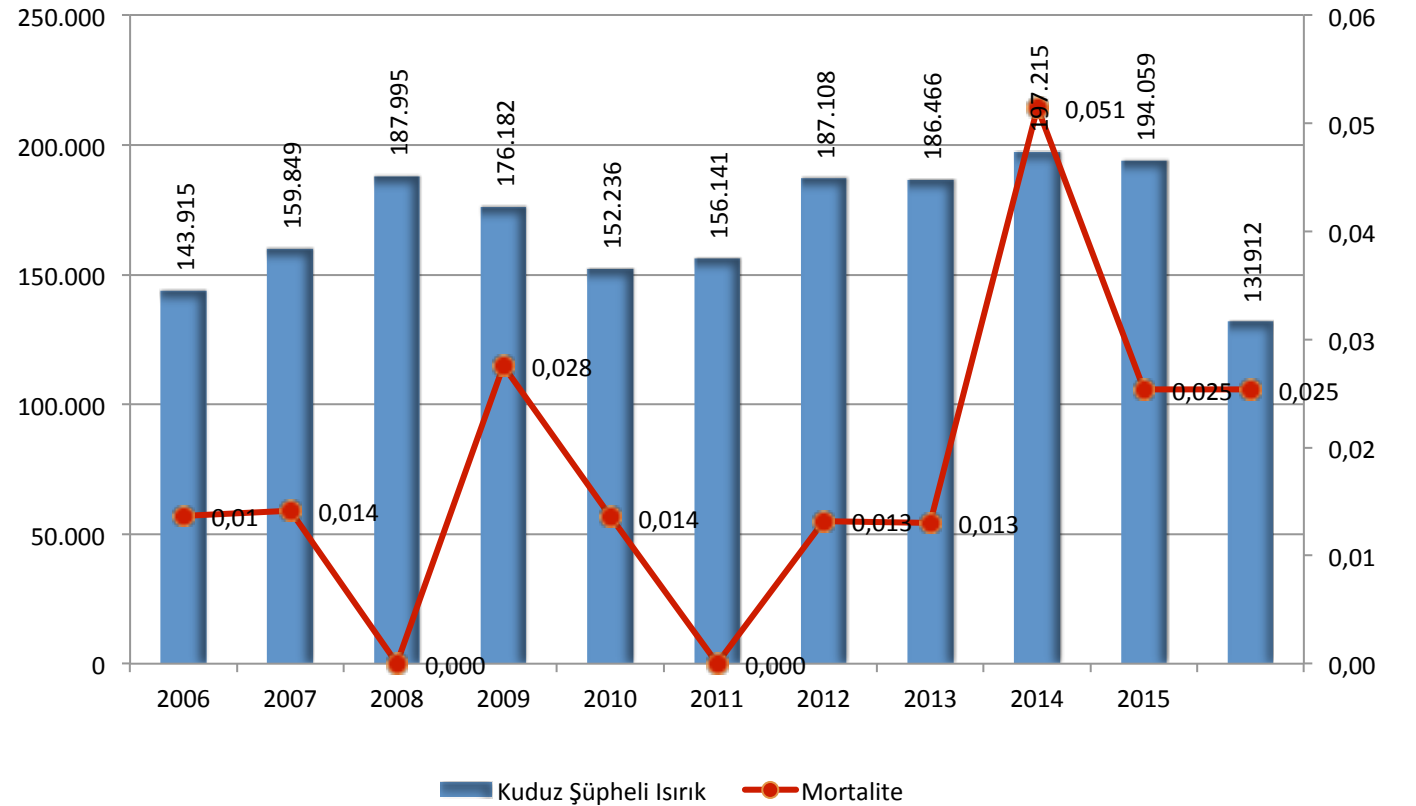
Kuduz Kontrolünde Tek Sağlık

- Kuduz, Çok Paydaşlı Sağlık Sorumluluğunu Geliştirme Programı kapsamında önceliklendirilen başlıklardan birisi olmuştur.
- Bütün ilgili Kurumların katkıları ile «Türkiye’de Sokak Hayvanlarının Rehabilitasyonu ve Kuduzla Mücadele Eylem Planı» hazırlanmıştır.
- Dünya Sağlık Örgütü ve Dünya Hayvan Sağlığı Teşkilatı, Aralık 2015 tarihinde 2030 yılına kadar kuduzdan ölümlerin sıfırlanması ile ilgili bir küresel çerçeve karar başlatmıştır.
- Birçok ülke 2020 yılına kadar Köpek kaynaklı kuduzun eliminasyonu ile ilgili multidisipliner eylemler içeren hedefler belirlemiştir.

Ülkemizde Kuduz

- Ülkemiz için halen önemli bir halk sağlığı sorunu olup her yıl insan kuduz vakaları görülmeye devam etmektedir.
- Kuduz ve Kuduz riskli temas, bildirim zorunlu bulaşıcı hastalıklar arasında yer almaktadır.
- Her yıl yaklaşık 13 Milyon TL sadece insanlarda kuduz riskli temasların profilaksisine harcanmaktadır.

Kuduz Şüpheli Temas Sayısı ve Mortalite Hızı (Türkiye, 2006 – 2016*)

Kuduz Vakalarımız

Yıllar	Kuduz Vaka Sayısı	Bulunduğu İl
2007	1	İstanbul
2008	0	-
2009	2	Niğde Şanlıurfa
2010	1	Şanlıurfa
2011	0	-
2012	1	Şanlıurfa
2013	1	Bursa
2014	4	2 Ağrı 1 Yozgat 1 Erzurum
2015	2	Hatay Mardin
2016*	3	Denizli Kocaeli (temas öyküsü Kars) Osmaniye (temas öyküsü Karaman)

Kuduz Saha Rehberi

- ▶ Ülkemizde insanlarda kuduz korunma ve kontrolü ile ilgili uygulamalar 12.11. 20014 tarihli 2014.5747.535 sayılı 2014/30 Genelge ve eki ***Kuduz Saha Rehberi*** çerçevesinde yapılmaktadır. *(Genel bilgi, aşı ve serum uygulamalarında standardizasyon, bildirim şekilleri vb.)*
- ▶ Rehberde, hayvanlarda kuduza da yer verilmiş olup ilgili Bakanlıkla birlikte hazırlanmıştır.

Ülkemizde sahihsiz köpek sayısı

- Orman ve Su İşleri Bakanlığı tarafından ülkemizde 1 milyon sahihsiz köpek olduğu tahmin edilmektedir.
- 2010 yılında İl Sağlık Müdürlüklerimiz aracılığıyla bir çalışma yapılmış, ülkemizdeki sahihsiz köpek sayısı **1.320.260** olarak tahminde bulunulmuştur.
- Bu hayvanların %45'i il merkezlerinde, %55'i ilçe ve köylerde bulunmaktadır.

Sahipsiz Köpekler çoğalıyor...

- ✓ Bir köpeğin gebelik süresi 58-64 gündür.
- ✓ Çiftleşme olgunluğuna 7-8 aylık olduğunda ulaşmaktadırlar.
- ✓ İki gebelik arası 180 gündür.
- ✓ Bir sahipsiz köpekten bir senede yaklaşık 16 yavru dünyaya gelmektedir. Yapılan hesaplamalar sonucunda bir çift köpekten 6 yıl sonra toplam 67.000 köpek olacağı saptanmıştır.

Orman ve Su İşleri Bakanlığının yürüttüğü çalışmalar

- 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu erevesinde **Belediyelerde yürütölmekte olan** sahipsiz hayvanların toplanması, sağlık bakımlarının yapılması, kısırlaştırılması, aşılanması ve kimliklendirilerek alındıkları ortama geri bırakılması faaliyetlerine ve geçici bakım evi yapımına mali destek verilmektedir.

Bakanlığımızca kuduz ile ilgili yürütölen alışmalar

- Sağlık kuruluşlarınca kuduz riskli temas olguları değerlendirilerek koruyucu aşı ve immunglobulin uygulamaları yapılmaktadır.
- Kuduz riskli temasın olduğu bölgede filyasyon çalışmaları yapılmaktadır.
- Kuduz riskli temas olguları Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı teşkilatına bildirilerek riskli temasa neden olan hayvanın müşahede altına alınması ve bölgede inceleme ve gerekli durumlarda karantina çalışmalarının başlatılması sağlanmaktadır.

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Tarafından Yürütülen Çalışmalar

- Sahipli hayvanlarda uygulanan programlı aşılama kampanyaları ile her yıl kedi ve köpekler aşılanmaktadır.
- Hastalık görülen yerleşim yerlerinde, karantina tedbirleri uygulanmaktadır.
- Her yıl oral kuduz yemleri ile havadan yaban hayatı aşılama çalışmaları yürütülmektedir.

Kuduzun kontrolünde başarı?

- Dünyada kuduzun kontrolünde başarılı olan ülke örnekleri göstermektedir ki; kuduzun kontrolü ancak bulaşmada etkin olan hayvanların kayıt altına alınması ve izlenmesi, sahihsiz hayvanların toplanarak bakımevi ünitelerinin kullanımı ile sağlık bakımlarının yapılması, popülasyon kontrolüne yönelik kısırlaştırılması, aşılanması ve kimliklendirilerek bırakılması, yabani ve evcil hayvanlarda yoğun aşılama çalışmaları yapılması, insanlarda riskli temasların tespit ve uygun müdahalesi, kamuoyunun bilgi düzeyinin yükseltilmesi gibi temel stratejilere dayanmaktadır.
- yabani hayvanlar, sahihsiz hayvanlar ve sahipli hayvanların tüm popülasyonlarda nüfuslarının %70'i veya daha fazlasının eş zamanlı olarak bağışıklığı sağlandığında ancak enfeksiyon zinciri kırılıp eliminasyon aşamasına geçilebilecektir.

Dinlediğiniz için teşekkür ederim...

ebru.aydin@saglik.gov.tr
0 312 565 53 76

